

Györsövényház.*

Kisközség. – Hozzá tartozik: Alsó- és Felső-Szapud, Aranka-puszta, Ilona, Fricke és Laendler majorok.

Már a XIII. században lakott hely volt s ebben és a következő században is a Sövényház nyemzetség birtokolta. 1585: Török János, 1624-ben pedig Pázmány Ferenc naszádos vajda, majd Jagosich Mihály és a győri jezsuiták egymást követő földesurai. A XVII. században még magyar lakói voltak, mint ezt egy hédervári levéltárban található irat bizonyítja, melyen a falu pecsétje látható. Az az okmány t. i. magyarul van írva. A pecsét körirata olvashatatlan, azonban belső körében vízhullámokon egy csónak lebeg, melyből nőalak emelkedik ki, amint karjait kitérve jobb kezében halat, balkezeiben evezőslapátot tart. Rákóczi hadjárata alatt, 1704-ben, a rác és német csapatok pusztították el teljesen s lakói is ekkor széledhettek szét. A község határában van ma is egy kuruc dombnak nevezett homokos magaslat, melynek neve valószínűleg abból az időből ered. 1715-ig elhagyott pusztá, ekkor azután a jezsuiták három évi adómentesség felajánlásával hozták be a mai németajkú lakosságot, nyilván a túlnyomóan protestáns magyarság katholicizálása céljából. Ebben az időben ugyanis – noha a falu a Jézus társasági atyák győri gyülekezetének tulajdonát képezte – itt katolikus alig volt található, sőt Lacza János győri kanonok és székesegyházi főesperes, aki 1698-ban itt egyházi vizsgálatot tartott, egy régi sírból (*feltehetőleg elírás, valójában sárból – H. G.*) készült katolikus imaháznak is csupán a pusztá falait találta. Ezzel szemben a Luther követőinek egy olyan nagyméretű iskolájuk, egyben imaházuk volt ekkor, hogy abba belefért az egész falu lakossága, mely ebben az évben 15 katolikus, 144 lutheránus és 1 kálvinista lélekből állott.

1808-ban már 688 fő a katolikusok száma, viszont a lutheránusok jóformán teljesen eltűntek: mindössze hárman vannak. Ezzel szemben már 11 zsidót talál itt akkor az összeírás.

A mai templomot állítólag 1701-ben a jezsuiták építették. Egyházi anyakönyveit 1723 óta vezetik.

1848-ig úrbéres község. 1892-ben a község majdnem teljesen leégett. A Rábca szabályozásáig rengeteg árvíz kárt is szenvedett.

A községi lakosság zöme ma is németajkú, de annyira magyar érzelműek, hogy tanítási nyelvül önként a magyart választották s minden harmadik istentisztelet nyelve is a magyar.

A világháborúban a községnek 230 lakója katonáskodott, s ezek közül 30-an hősi halált haltak.

Eredeti ősi szokás a községben, hogy nagypénteken a templomi kerepelés helyett gyerekek kerepelik végig a falut.

A lakosság nagy része valamikor – a Rábca szabályozása előtt – halászatból élt, ma már jóformán csak földműveléssel foglalkozik.

A község határába olvadt a hajdani Szent-Szapud község, mely enyingi Török János, majd HATHALMI MIKLÓS birtoka volt a XV. és XVI. században. Pusztulásának oka, ideje ismeretlen.

A Rábca folyó a falu szélétől 1500 méterre van, végigfolyik az egész községi határon.

Területe: 4460 kh. (*kataszteri hold – H. G.*), melyből a községé 45 kh. Szántó 2955, rét 723, legelő 275, erdő 205, szőlő 3, kert 21, nádas 9, terméketlen 269 kh. *Talajviszonya:* jobbára középkötött fekete vályog, helyenként homok, de televény. *Termények:* gabonafélék, átlagtermés 8.5 q., tengeri 7.5 q., répa 200 q., azonkívül mák és egyéb ipari növények.

Lakosság: 1356 lélek. Magyar 453, német 903. R. kath.: 1315, ref.: 6, ág. ev.: 35, izr.: 8. Házak száma 211.

Vas. áll.: *Enese*, 8 km.-re. *Lébény–Mosonszentmiklós* 10 km.-re. Szállás: Perl Jenő vendéglősnél. Posta, táv., tel. és körorv.: *helyben*. Törvysz., Pü.-ig., Mezőg. Kamr., Adóh., Főszb., Járb., Tkv., Orsz. Társ. Bizt., Pü. bizt., Pü. szak., Iparf. és Keresk. Kamr.: *Győr*. Cső.: *Köny*. Vál. ker.: *Öttevény*.
Előjárósági tel.: 1.

Körjegyző és akvtó (anyakönyvvezető – H. G.): Halasi József.

Középiskoláit Győrött, a közigazgatási tanfolyamot Budapesten végezte, 1912-ben. 1919 óta körjegyző helyben. Választott tagja a Felsődunántúli Mezőg. Kamarának, választmányi tagja a Győrmegyei Jegyzők Egyesületének, felügyelő bizotts. tagja Győr-Moson-Pozsony k. e. e. vármegyék Tanítók Háza Egyesületének, ig. tagja a Hangya Szövetkezetnek, Levente Egyesület vezetője. Körjegyzői működése alatt lett a község körorvosi és körállatorvosi székhely, ez idő alatt létesült a gyógyszertár, körorvosi lakást, tűzoltó szertárt építtetett, 30 tonnás hídmérleg beszerzése, a hősök emléktáblájának felállítása szintén az ő nevéhez fűződik. Fehértón hivatalos célokra házat vétetett, új tanítói lakásokat építtetett. 1913-ban vonul be katonai szolgálatra a 26. közös gy.-ezredhez, orosz fronton harcolt, súlyosan megsebesült, 1915-ben orosz fogságba esett, ahonnan 1918 tavaszán, mint csererokkant tért haza. Károly cs. ker és seb. érem tulajdonosa.

Községi bíró: Böröczki Mihály.

36 hold birtokán intenzív gazdálkodást folytat, gépekkel műveli földjét. Hangya Szövetkezet igazgatósági tagja. Háborúban két fia vett részt. Lőrinc 1914-ben vonult be, olasz fronton megsebesült. János orosz fronton 1915-ben hősi halált halt.

Törvénybíró és pénzt.: Huber István.

50 hold birtokán folytat intenzív gazdálkodást. Tehenészete van. Hangya Szövetkezet igazgatósági, a tűzoltóság alapító tagja. Iskolaszéki tag. Háborúba 1914-ben vonult be, a 31. honv. gy.-ezred kötelékében orosz és román fronton harcolt. 1917-ben légnymást kapott.

Közgyám: ifj. Arbeiter József gazda.

Körorvos: Dr. Buza Dénes.

Egyetemi tanulmányait a budapesti tudományegyetemen végezte, 1927-ben avatták doktorrá. 1928 óta körorvos helyben. Az Orsz. Társ. Bizt. Intézet orvosa. Háború alatt 1915–18-ig teljesített katonai szolgálatot. Két bátyja hősi halált halt.

Körállatorvos: Illés Imre.

Tanulmányait a budapesti Állatorvosi Főiskolán végezte, 1925-ben nyert oklevelet. 1926–28-ig Dombóváron volt húsvizsgáló-állatorvos, azóta helyben körállatorvos.

Gyógyszertártulajdonos: Hegel Frigyes.

Postamester: Redl Mária.

Postamesteri vizsgát Körmenden tett. 1899 óta vezeti a helybeli postahivatalt. Fivére: Redl István, a háborúba 1914-ben vonult be, 1915-ben fogságba esett, ahonnan 1921-ben tért haza. 1925-ben, fogságban szerzett betegségében meghalt. Sógora: Villányi Ambrus, orosz fronton hősi halált halt.

R. kath. plébánia.

Plébános: Csizmadia Vilmos.

R. kath. elemiiskola.

Ig.–tanító: Berger Ferenc, kántortan.

Középiskoláit Szombathelyen, a tanítóképzőt Sopronban végezte 1889-ben. Azóta helyben tanító. 1913 óta igazgatótanító. Hangya Szövetkezett alapítója és 30 éve ügyvezető igazgatója, az Első Ált. Bizt. Társaság helyi képviselője, Józsv-társulat, népművelési bizottság, Könyi esp. ker. Tanítói Körének elnöke. Közs. képv. testületi tag. A magyar nyelv sikeres tanításáért a vallás- és közoktatásügyi minisztertől jutalomban részesült. A Gazdaszövetségtől elismerő oklevelet és pénzbeli jutalmat kapott. A Hangya Központ igazgatósága a nép kulturális és

gazdasági jóléte érdekében kifejtett sikeres munkásságáért elismerését fejezte ki és jutalomban részesítette. Az egyházmegyei főhatóságtól és a vármegyei közigazgatási bizottságtól több ízben részesült elismerésben.

Tanítónők: Adrián Teréz.

Iskoláit Sopronban végezte 1903-ban. 1912-ig Fehértón volt. 1912 óta helyben tanítónő. Iskolai törzskönyvvezető. Családjából többen vettek részt a háborúban.

Hatala Katalin.

EGYESÜLETEK ÉS SZÖVETKEZETEK.

Önk. Tűzoltó Egyesület.

Parancsnok: Göltl György, gazdálk.

Levente Egyesület.

Vezető: Halasi József körjegyző.

Segédoktató: Varga Márton.

Hangya Fogy. és Ért. Szövetkezet.

Sövényházi Fricke Emil gazdasági főtanácsos és Berger Ferenc igazgató-tanító alapították 1898-ban. Tagok száma: 186. 1900 óta saját háza van. 1928. évi összforgalma: 89.640 P. Fióküzlete és egy vendéglője is van. Minden évben nagyobb összeget adományoz kulturális és jótékony célra.

Elnök: sövényházi Fricke Emil, gazd. főtanácsos.

Ügyv.-elnök: Berger Ferenc, ig.-tan.

FÖLDBIRTOKOSOK.

Fricke-uradalom 1600 kh., Aranka-, Ilona- és Hugoth-pusztá. Tulajdonos: sövényházi Fricke Emil gazd. főtanácsos. Győr, Teleki-u. 55.

A wiener-neustadti Mária Terézia katonai akadémiát végezte 1888-ban a magyaróvári gazdasági akadémián nyert oklevelet. Mint szkv. huszárfőhadnagy gazdálkodott birtokán. Háború alatt mint százados szolgált a 3. közös ulánus ezredben. Kitüntetései: két sign. laud. 1923-ban a kormányzó a közgazdaság terén és a vármegyei közéletben szerzett érdemeiért gazdasági főtanácsossá nevezte ki.

Kovács Ferenc, nagybérő. Tel.: 2.

1925 óta bérli az 1600 kh. Fricke Emil uradalmat. Különösen tehenészettel foglalkozik. A tehenészet borderes. A birtokon szakszerű állat- és sertéshízlalás, valamint cukorrépatermelés folyik. A földműveléshez motorokat és traktorokat használ. Háborúba 1914-ben vonult be a lovassághoz. Olasz fronton 36 hónapi frontszolgálatot teljesített. Assiagónál megsebesült. Kitüntetései: koronás arany érd. ker a vit. érem szalagján a kardokkal, két sign. laud. a kardokkal, Károly cs. ker. és seb. érem.

Laendler-gazdaság. 585 kh. (Alsó- és Felső-Szapud). Tulajdonos: Laendler Aladár. Tel.: 3.

1917 óta vezeti gazdaságát. Nagyobb tehenésze és fajsértésállománya van. Intenzív, szakszerű gazdálkodást folytat, gépekkel művelti birtokát. Gyümölcsfa iskolája, méhészete van. 1928-ban birtokából 400 holdat bérbe adott Baán Dénesnek. Fia: István, festőművész, részt vett a háborúban, olasz fronton harcolt. Ezüst vit. érem és Károly cs. ker. tulajdonosa. Unokaöccse: Laendler Ernő 1914-ben Szerbiában hősi halált halt.

ifj. Arbeiter József, közgyám.

70 kh. birtokán gazdálkodik. Községi közgyám, iskolaszéki tag. Háborúba 1914-ben vonult be mint altiszt, a 31. honv. gy. ezredhez, román fronton harcolt, ahonnan betegen jött haza. 1917-

ben leszerelt. Fiai: Lőrinc és István szintén részt vettek a háborúban. Lőrinc kisezüst, bronz vit. érem és Károly cs. ker. tulajdonosa.

Adrián Márton (59), Adrián Mátyás (108), Arbeiter István (20), Arbeiter István (21), Arbeiter József (közép) (37), Arbeiter József (felső) (21), id. Arbeiter Lőrinc (45), ifj. Arbeiter Lőrinc (29), Arbeiter Márton (35), Arbeiter Mihály (38), Arbeiter Rezső (38), Böröczki Mihály közs. (36), Burkus András (37), Burkus György (26), Elbert Gyuláné, Győrasszonyfa (33), Göttl József (20), Göttl György (40), Györig Mihály, Bezi (21), Gual János (24), Gual József (20), Györsövényházi Gazdakör (23), Györsövényház község (99), Huber I. pénzt. (50), id. Husz János (22), Klesitz István (39), Nagy Ferenc (20), Pausz Mátyás (35), Preisner György Bezi (29), Piros Mátyás (28), öz. Walli Istvánné (37), Walli Márton (24), Varga Józsefné (25), öz. Weisz Józsefné (39), Tisztaval József (20), Ziehwein János (23).

BETŰSOROS SZAKCÍMTÁR.

Asztalosok: Fürstenfelder József, Riegler Antal.

Ács: Huber Mihály.

Baromfikereskedő: Tisztaval József.

Biztosítási ügynökök: Höck István, Höck János.

Bognárok: Fűrntall József.

1909 óta gazdálkodással is foglalkozik. Községi képv. testületi tag, Hangya Szöv. igazgatósági tagja és pénztárosa. Községi járlat kezelő. Volt községi húsvizsgáló. A húsvizsgáló tanfolyamot Györött végezte 1910-ben.

Fajkus József, Fűrntall István, uradalmi bognár.

Borbély: Glasz Károly.

Cipészek és csizmadiák: Fekete Géza, Karpf Mátyás, Lőrinc Mihály, Tinka Mihály.

Cséplőgéptulajdonosok: Három cséplőgéptársaság: 6., 5. és 4 HP gépekkel. Huber János 1 drb cséplő szivógázmotorral. Kovács Ferenc nagybérő 2 drb 6 és 5 HP és 2 traktor. Laendler Aladár földb.: 1 drb 6 HP és 1 traktor. A gépek Hofherr és Schrantz gyártmányok.

Férfiszabók: Riegler István, Szabó Ignác.

Fűszer- és vegyeskereskedők: Löwinger Salamonné, Szabó Sándor.

Gabona- és terménykereskedők: Feith János, Husz János és Husz József.

Hentesek és mészárosok: Kriegler Mátyás, Perl Jenő, vendéglős.

Kádár: Feith István.

Kertész: Fürstenfelder Mihály.

Kovács: Heck István.

Kőművesek: Göttl Mihály, Piros József, Stredl József, Szehner György, László Márton.

Malomtulajdonosok: Varga Imre (gőzmalom, bérője Tallián György), Huber János (darálomalom).

Marhakereskedő: Perl Jenő, hentes és mészáros, vendéglős.

Nőiszabó: Riegler István.

Pék: Véghelyi Bálint.

Tojás- és baromfikereskedők: Bertalan István, Gradinger Mártonné, Luttenberger Istvánné és Luttenberger József.

Vendéglősök és korcsmárosok: Perl Jenő.

1923 óta van vendéglője, 1920 óta hentes és mészáros. 50 hold bérelt földjén gazdálkodással is foglalkozik. Községi képv. testületi tag. Háborúba 1914-ben vonult be a 19. közös gy. ezredhez, orosz és román fronton harcolt, mint őrmester szerelt le. Kitüntetései: koronás érd. ker. és Károly cs. ker. Korábban atyja, Perl Albert volt a tulajdonos.

Hangya Szövetkezet.

* *Megjelent: Győr-Moson-Pozsony közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék és Győr... város részletes ismertetője és monográfiája az 1929-1930. évekre. Főszerk.: Kerekes Sámuel. Szerk.: Enyedy Barnabás. Kerekes Sámuel Szerkesztőség és Kiadóhivatal, Budapest, [1930]. 345–348. p.*